

Vyhynulé ptačí druhy na světě od roku 1500

Člověk má na svědomí vyhubení celé řady živočichů, které dnes známe jen z vyobrazení, vycpanin v muzeích nebo pouze z kosterních a jiných tělních zbytků. Neblahý osud pronásledování a vybíjení postihl i desítky druhů ptáků. Přesněji řečeno od r. 1500 do konce 20. století jich bylo minimálně 128 (některé prameny mohou ale uvádět i zcela jiná čísla). Přitom do 90. let minulého století šlo o 104 druhů (Baillie a Groombridge 1996), ostatní přibýly do počátku nového milénia (Brooks 2020). Z celkového počtu patří 88 druhů k nepěvcům (69 %) a 40 k pěvcům (31 %). Z nepěvců bylo 79 druhů ostrovních (90 %), u pěvců dokonce 97 %. Nejvíce vyhynulých druhů má Austrálie a Oceánie, vysoké počty lze zaznamenat i z ostrovů u Afriky (např. pouze na Mauriciu 16 druhů nepěvců a jeden pěvec) nebo z izolovaných částí Tichomoří (jen na Havaji 19 druhů pěvců).

Vyhynulé druhy z hlediska systematického

Do jisté míry možná překvapí, že dva druhy patří mezi běžce (Paleognathae; asi by ale nemělo – vzhledem k existenci obřích nelétavých ptáků moa žijících na Novém Zélandu až do 15. století, jejichž vyhubení má na svědomí člověk), oba patřili k rodu emu (*Dromaius*) a dříve byly pokládány za poddruhy emu australského (*D. novaehollandiae*). Jedním z nich je emu ostrovní (*D. baudinianus*, obr. 1). O tomto endemitu Kangaroo Islandu bylo v r. 1837 konstatováno, že nebyl spatřen již 10 let. Systematicky ho vybíjeli noví osadníci a k jeho vyhubení přispěly i změny prostředí způsobené především požáry.

Všechny ostatní druhy patří mezi letce (Neognathae), z nichž ale mnohé druhotně ztratily schopnost letu. Zmíníme příklady alespoň některých řádů.

● Náleží k nim např. pět druhů vrubozobých (Anseriformes). Asi nejznámější je osud kačky labradorské (*Camptorhynchus labradorius*, obr. 2), která hnízdila na atlantském pobřeží Severní Ameriky na Labradoru a skalnatých ostrovech okolo

zálivu sv. Vavřince a zimovala v oblasti Nového Skotska až po New Jersey. Byla objevena v r. 1788 a za necelých 100 let, v r. 1875 (možná 1878), byl v blízkosti Long Islandu střelen poslední exemplář. Kolonizátoři a lovci kačkám vybírali vejce z hnízd a celoročně ve velkém střídali dospělce. Jen málokteré muzeum se může pochlubit tím, že má kačku labradorskou ve svých sbírkách. Zachovalo se pouze 42 vycpanin, ale vůbec žádné vejce.

Nelétavým druhem byl morčák aucklandský (*Mergus australis*), výskytem omezený na ostrov Auckland u Nového Zélandu a objevený tam v r. 1840. Vyhuben byl lovem v kombinaci s predací introdukovanými prasaty, krysami nebo potkany (mnohdy není rozlišováno), kočkami a psy, přičemž právě jeho nelétavost ho činila zranitelným. Dochovalo se jen 26 preparovaných kusů, poslední z r. 1902; od té doby se přes intenzivní pátrání nepodařilo nalézt žádný exemplář.

● Z hrabavých (Galliformes) jsou jako vyhynulé zaznamenány čtyři druhy. Křepelka novozélandská (*Coturnix novaehollandiae*, obr. 3) jako endemit žila na severních

1 Emu ostrovní (*Dromaius baudinianus*) – až do r. 1827 endemit

Kangaroo Islandu. Jižní Austrálie.

Orig. Ch.-A. Lesueur

2 Kačka labradorská (*Camptorhynchus labradorius*) byla objevena v r. 1788,

ale už za 100 let byl střelen poslední kus. 3 Křepelka novozélandská (*Coturnix novaehollandiae*) obývala až do r. 1875

travnině pahorkatiny Nového Zélandu. Orig. W. L. Buller 4 Holub stěhovavý (*Ectopistes migratorius*) – příklad extrémně rychlé záhuby

jednoho z nejpočetnějších ptačích druhů na světě člověkem z ryze kulinářských důvodů. Orig. J. J. Audubon (obr. 2 a 4)

5 Jeden z nemnoha snímků holuba stěhovavého – samice v chovu zoologa

Charlese Otise Whitmana v r. 1898. Převzato z Wikimedia Commons,

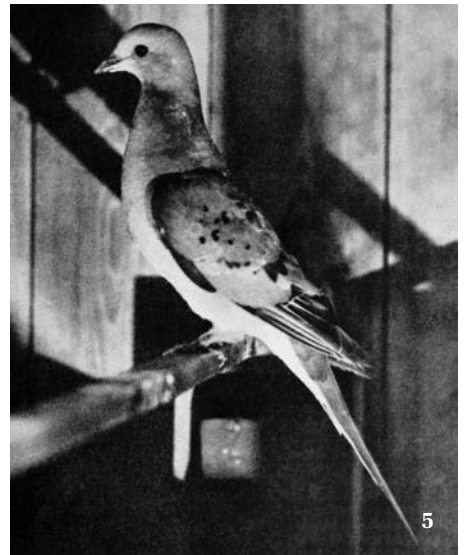
v souladu s podmínkami použití 6 Lov holuba stěhovavého v severní Louisianě v r. 1875 (USA). Orig. S. Bennett 7 Nelétající holub dodo, správně dronte mauricijský (*Raphus cuculatus*) na zobrazení podle živého jedince z r. 1638.

Orig. C. Saftleven

i jižních ostrovech Nového Zélandu. Ještě v polovině 19. století tam byla dosti běžná, pak ale začala rychle ubývat až do úplného vymizení v r. 1875. Extinkce byla způsobena pravděpodobně rozsáhlými požáry, predací zavlečenými savci a také pastvou ovcí. Hypoteticky mohly vyhubení této křepelky urychlit i nemoci šířené introdukovanými lovnými ptačími druhy.

● Měkkozobí (Columbiformes) vykazují 13 vyhynulých druhů. Přímou učebnicovým příkladem je holub stěhovavý (*Ectopistes migratorius*), kdysi snad vůbec nejpočetnější ptačí druh na světě (obr. 4–6). Ještě v polovině 19. století ožívoval v milionových hejnech lesy a prerie severoamerického kontinentu (největší odhadované hejno mělo prý přes dvě miliardy kusů). Druh byl specializován na hnízdění ve velkých koloniích, podle některých pramenů byla jedna taková kolonie dlouhá 60 km a několik kilometrů široká a na starých košatých stromech se našla i stovka hnízd. Bílí přistěhovalci ho masově vybíjeli na hnízdištích i nocovištích. Jakmile se stavy holuba stěhovavého zmenšily, zbývající páry už nevyváděly mláďata tak úspěšně (navíc snůška byla pouze jednovaječná) a prakticky se vytratila možnost, jak v přírodě početnost zvýšit. I když američtí ochranáři vyvinuli značné úsilí na jeho záchranu,

vzhledem ke koloniálnímu způsobu jeho života bylo již pozdě. Po několika desetiletích druhé poloviny 19. století zmizel nejprve z volné přírody (poslední divoký pták střelen r. 1900) a v r. 1914 i ze zoologických zahrad, když uhynula poslední žijící holubice v zoo v Cincinnati (Ohio). Za vyhubením tohoto holuba stály jednoznačně kulinařské důvody. O to nepochopitelnější a ostudnější se jeví z dnešního pohledu celá tato tragédie. Trvalým varováním pro současnost je, že ani extrémní početnost druh neuchránila před extrémně rychlou záhubou člověkem.

Dalšími vyhubenými zástupci měkkozobých se stali pověstní dodové či drontové (rody *Raphus* a *Pezophaps*), nelétající holubi. Dronte mauricijský (*R. cuculatus*) je znám u nás spíše pod názvem „blboun nejapný“ (obr. 7 a na 3. str. obálky). Žil na ostrově Mauricius a byl hlavně druhem suchých nížinných lesů, ačkoli jeho možný mutualismus (oboustranná závislost) se stromem *Calvaria major* (nyní železovec *Sideroxylon grandiflorum*, zapotovitě – *Sapotaceae*) naznačuje jeho rozšíření až do náhorních plošin. Také tyto stromy nazývané „stromy dodó“ se dostaly na pokraj vyhynutí. Podle jedné hypotézy je totiž příčinou vymírání železovce vymření dronteho – semena stromu mají velmi tvrdý obal, a aby vyklíčila, musela být

natrávena v drontím žaludku. Poslední zpráva o drontovi mauricijském pochází od Volquarda Iversena, který na Mauriciu v r. 1662 ztroskotal. Dnes je znám jen z četných dochovaných kostí, tělních fragmentů, zpráv a kreseb z Mauricia. Jako vzácnost uchovávají některá světová muzea, včetně Národního muzea v Praze, zbytky kostí nebo kůže těchto ptáků. Méně známý je dronte samotářský (*P. solitaria*), endemit z maskarénského ostrova Rodrigues, odkud byl popisován v četných historických zprávách s množstvím detailů a zachovalo se mnoho kostí. Také on byl intenzivně loven lidmi, a navíc introdukovanými kočkami a definitivně zmizel v 60. letech 18. století.

● Krátkokřídlí (Gruiformes) jsou nejpočetnějším řádem (v širším pojetí) z nepěvců, který má nejvíce, celkem 22, vyhynulých druhů. Většinu z nich tvoří chřástali a slípky, patří do čeledi chřástalovití (Rallidae). Jedním z jejích charakteristických znaků je častý výskyt letu neschopných ostrovních druhů. Z této čeledi jich také vyhynulo nejvíce. Přes 50 druhů chřástalů známe pouze z ostrovů a asi 50 % z nich téměř nebo vůbec nelétá. Jmenujme alespoň chřástala laysanského (*Zapornia palmeri*, obr. 8), objeveného na ostrově Laysan (Havajské ostrovy) a vyhubeného mezi lety 1923–36. Příčinami extinkce bylo

zničení jeho životního prostředí králíky a morčaty, dovezenými jako „rypadla“ guana. Chřástali byli neúspěšně vysazeni na několik okolních ostrovů. Na Pearl a Hermes Reef byly kolonie zničeny bouří v r. 1930 a na Midwayských ostrovech vyhubeny krysami, které se na Sand Island a Eastern Island dostaly během válečných událostí v letech 1943, resp. 1944.

● Nejvíce druhů potápek (Podicipediformes) žije v Jižní a Střední Americe, z nich dva druhy vůbec nelétají a obývají horská jezera. Jedním byla potápka tlustozobá, někdy nazývaná také p. obrovská (*Podylimbus gigas*), endemický druh vulkanického jezera Atitlán v Guatemale v nadmořské výšce asi 1 600 m. Maximální stavy v r. 1929 byly odhadnuty na 400 ptáků. V r. 1960 byli do jezera vysazeni okounci pstruhoví (*Micropterus salmoides*) vážící až 10 kg, kteří významně zasáhli do potravního řetězce. Vyhubili 13 z 19 původních druhů ryb a kraby a začali lovit i mláďata potápky tlustozobé. Roku 1965 na jezeře žilo už jen 80 kusů (stavy přechodně opět vzrostly na 232 exemplářů v r. 1975 v době, kdy výrazně poklesly počty okounka). K tomu ale přistoupily nekontrolovatelná těžba rákosu, lov, stoupající turismus, včetně lodního provozu na jezeře, a vše završilo v r. 1976 zemětřesení, které snížilo hladinu jezera o 5 m. To vše způsobilo

pád populace potápek na 30 jedinců v r. 1983 a poslední pozorování známe pak z r. 1986.

Je zajímavé, že na extinkci dalšího druhu, potápky andské (*Podiceps andinus*), se podílela rovněž introdukovaná ryba, pstruh duhový (*Oncorhynchus mykiss*; dravý, může vážit přes 10 kg a ovlivňovat potravní řetězec). Sama by na to ale nestačila, pomohly jí meliorace mokřadů, lov, zanášení sedimenty, znečištění pesticidy a také těžba rákosu. Tato potápka žila na mokřadech východních And v Kolumbii asi ve 2 600 m n. m. Byla početná na jezeře Tota ještě v r. 1945, ke krachu populace došlo ale hned v 50. letech. Poslední pozorování je z r. 1977, a protože intenzivní pátrání v letech 1981 a 1982 zůstala neúspěšná, je pokládána za vyhynulou. Dochovalo se pouze 18 či 19 kusů shromážděných ve sbírkách mezi lety 1939–64.

● Z dlouhokřídlých (Charadriiformes) stojí za pozornost jeden z mála evropských vyhynulých ptačích druhů, ústříčník kanárský (*Haematopus meadewaldoi*, obr. 9), endemit Kanárských ostrovů. Za vyhynulého je považován od 40. let 20. století, poslední shromážděné exempláře pocházejí z r. 1913. Pátrání v polovině 80. let nepřinesla žádný důkaz o jeho přežívání, navzdory čtyřem věrohodným zprávám o pozorování ústříčníka (dvě z Tenerife a dvě ze Senegalu) mezi lety 1968 a 1981. Vyhubení zřejmě zapříčinily nadměrný sběr bezobratlých přílivové zóny, rušení lidmi a predace krysami a kočkami.

Dobře je popsán osud jediného nelétajícího zástupce čeledi alkovití (Alcidae), alky velké (*Pinguinus impennis*, obr. 10), která vážila až 8 kg a bývala kdysi velmi hojná na ostrovech a skalnatých pobřežích severního Atlantiku od Kanady přes Island až po Irsko a Velkou Británii i Dánsko; podle archeologických nálezů žila i u severního pobřeží evropského Ruska a podél západního pobřeží Evropy až do Francie. Zimovala až k Nové Anglii v USA a k jižnímu Španělsku. Rybáři a lovci tuleňů vybírali vejce a mláďata alek, dospělé bezbranné ptáky zaháněli ve stovkách do míst, odkud nemohli utéct na moře a klacky je ubíjeli. Jejich tučná těla nasolovali a ukládali do sudů jako zásoby k cestám na moře. Není tedy divu, že na konci 18. století už byly alky velké velmi vzácné. V r. 1844 byly na malém ostrůvku Eldey u Islandu zabity poslední dva kusy a živý pták byl naposledy spatřen v r. 1852 u Newfoundlandu. Mláďata se pravděpodobně

živila planktonem, dospělci lovili ryby. I vycpané alky velké patří k opravdovým vzácnostem, v muzeích se zachovalo jen 74 preparátů, a toťž platí o vejcích, jichž existuje pouze kolem 80 kusů.

● Papoušci (Psittaciformes) jsou s 19 zástupci druhým nejpočetnějším řádem s vyhynulými druhy u nepěvců, přičemž příčinami vyhubení většiny z nich bylo ničení jejich životního prostředí, včetně kácení lesů, lov nejen pro jídlo, ale i kvůli ochraně pěstovaného obilí či kukuřice, predace introdukovanými druhy a odchty pro chov v zajetí. U některých druhů, zvláště těch australských, k tomu napomohla i mimořádná sucha a požáry, které způsobily nedostatek potravy. Zmíňme např. druh, a to spíše jako zajímavost, který byl popsán pouze podle dolní čelisti, patřící kosti a běháku, nalezených v jeskyni u Port Louis na Mauriciu. Šlo o papouška Bensonova (*Lophopsittacus bensoni*), malého šedého papouška, uváděného v mnoha zprávách dřívějších cestovatelů. Podle nich v r. 1764 „byly lesy plné těchto papoušků a jejich maso chutnalo znamenitě“. To je však poslední zpráva o tomto druhu. Existuje i řada záznamů o malých šedých papoušcích z ostrova Réunion, které se pravděpodobně vztahují k tomuto nebo blízkce příbuznému druhu.

Zajímavostí jistě je, že dva druhy papoušků se ve sbírkách dochovaly díky

plavbám Jamese Cooka v r. 1773 do Polynésie. Šlo o kakariki modrokřídlého (*Cyanoramphus ulleanus*), dnes po jednom kusu ve sbírkách ve Vídni a v britském Tringu, a k tahitského (*C. zealandicus*) se dvěma exempláři v Liverpoolu a jedním v Tringu. Dva kusy byly získány ještě v letech 1842 (uložen v Perpignanu) a 1844 (dnes v Paříži). Oba papoušci patřili k lesním druhům a jejich extinkce byla způsobena ztrátou habitatu, lovem a predací introdukovanými zvířaty.

● Mezi vyhubené druhy řadíme i jednoho zástupce veslonohých (Suliformes), a to kormorána Stellerova (*Phalacrocorax perspicillatus*). Kdysi hnízdil ve velkých počtech na Komandorských ostrovech a snad i na přilehlém pobřeží Kamčatky. Podle samotného Georga Wilhelma Stellera byl v r. 1741 zcela běžným, avšak špatně létajícím druhem. Intenzivně ho lovili Aleuťané, kteří ostrovy osídlili v r. 1825 kvůli lovu tuleňů. Pět známých exemplářů bylo shromážděno mezi lety 1840–50 a podle údajů místních usadlíků z r. 1882 druh zcela zmizel asi před 30 lety, tedy právě na konci uvedeného období.

● Ze 40 druhů pěvců (Passeriformes) rozhodně nepřekvapí vyhubení nelétavého pokřovníka ostrovního (*Traversia lyalli*, obr. 11), z evolučně prastaré linie pěvců endemické na Novém Zélandu, známého z recentní doby pouze ze Stephens Island u Nového Zélandu, ačkoli je běžný i ve fosilních nálezích z obou hlavních ostrovů. Při výstavbě majáku v r. 1894 byla vykáčena většina lesa, a navíc se predátorem pokřovníka staly kočky obyvatel majáku, což společně způsobilo vyhynutí druhu.

Z hlediska rychlosti extinkce na naší planetě stojí za zmínku rákosník aldaberský (*Nesillas aldabrana*), endemit husté pobřežní vegetace na ostrově Malabar – části atolu Aldabra (Seychely). Byl objeven v r. 1967 a poslední záznam pochází z r. 1983. Po intenzivním pátrání v r. 1986 byl prohlášen za vyhynulého jako výsledek predace krysami a degradace habitatu kozami. O moc déle ho nepřežil drozd zemní (*Zoothera terrestris*), známý jen ze čtyř exemplářů dochovaných ve Frankfurtu nad Mohanem, Petrohradu, Leidenu a Vídni, sebraných v r. 1828 na ostrově Chichijima (Peel Island) z Boninských ostrovů (Japonsko). V r. 1889 už nebyl ornitology nalezen. O jeho ekologii ani extinkci nevíme nic. Zřejmě byl vázán na lesní půdu a vyhuben krysami a kočkami.

8 Chřástal laysanský (*Zapornia palmeri*) z havajského ostrova Laysan vymřel po zničení jeho habitatu dovezenými králíky a morčaty. Foto A. M. Bailey

9 Ústříčník kanárský (*Haematopus meadewaldoi*) – jeden z mála novodobě vyhynulých evropských ptačích druhů. Orig. H. Gronvold

10 Nelétavá alka velká (*Pinguinus impennis*) – zástupce evropských či spíše eurasijských (a severoamerických) ptáků vyhynulých jednoznačně člověkem.

11 Pokřovník ostrovní (*Traversia lyalii*), nelétavý pěvec ze Stephens Islandu (Nový Zéland), vyhynulý vykáčením lesa a predací dovezenými kočkami. Orig. J. G. Keulemans (obr. 10 a 11)

Příčiny vymírání a vyhlídky do budoucna

Všechny výše uvedené vyhynulé druhy je nutné doplnit o ty, které zmizely zcela recentně, od konce 90. let 20. století. V tomto období přibýlo dalších 33 druhů nepěvců a 21 druhů pěvců (Gill a kol. 2021). Vzhledem k razantním změnám v systematické ptáků, spojeným se změnami druhových latinských, anglických i českých názvů, s přerazováním poddruhů do druhů a opačně, je však nutné počítat s určitými chybami v uvedených číslech. O tom ostatně svědčí např. situace s nelétavou slípkou takahe (*Porphyrio mantelli*), endemitem Severního ostrova Nového Zélandu (anglicky North Island Takahe), odkud je známa ze subfossilních nálezů na řadě archeologických nalezišť a z jediného pozorování z konce 19. století. Její vyhnutí je dáváno do souvislosti s pronikáním lesů do alpínských travnatých poloh, přičemž roli jistě hrál i lov Maory. Druh byl tradičně spojován s ohroženou slípkou novozélandskou (*P. hochstetteri*) z Jižního ostrova (anglicky South Island Takahe). Steven A. Treweek (1996) prezentoval názor, že oba tyto druhy vznikly ze společného předka. *P. hochstetteri* byla také dříve někdy pokládána za poddruh *P. mantelli* (širší pojetí druhu takahe – *P. mantelli* sensu lato). To pak vede i k záměnám českých jmen slípka novozélandská a takahe u obou taxonů. Významnější je ale pokračování: slípka *P. hochstetteri* byla na Jižním ostrově až do r. 1948 považována rovněž za vyhynulou a její znovuoživení se stalo senzací. Dnes žije jak v původním areálu Jižního ostrova, tak vysazená na Severním ostrově, celkem už více než 400 jedinců ohrožených introdukovanými lasicemi a jeleny (s obdobnými potravními nároky jako takahe). Dalším příkladem je lesňák oahuský (*Myadestes woahensis*), známý jen podle jediného kusu získaného na jednom z Havajských ostrovů O'ahu v r. 1825, kdy měl být v tamějších lesích běžný. Tento exemplář se však ztratil, aby byl znovu nalezen v muzeu v Tringu. Na ostrově byly sebrány i fosilní zbytky. Příčiny extinkce neznáme. Lesňák malokaiský (*Akiola lanaiensis*), nalezený v horských lesích na Lanai (Havaj) a známý pouze ze tří kusů získaných v r. 1892, zřejmě vyhynul destrukcí lesů a nemocemi. Frank Gill a kol. (2021) však ve svém seznamu uvádějí dva poddruhy – *Myadestes lanaiensis* *woahensis* z O'ahu a *M. l. lanaiensis* z Lanai

(opět změny názvů). Takových příkladů by se našla celá řada.

Jak jsme konstatovali v úvodu, ostrovní druhy ptáků vymírají nejvíce. Kvůli izolaci a specifickým adaptacím jsou méně odolné vůči novým vlivům, především výskytu introdukovaných druhů. Nejnovější výzkumy ukázaly, že téměř polovina z ohrožených druhů obratlovců žije na ostrovech a dvě třetiny z nich se výskytem překrývají s nepůvodními (invazními) druhy. Odstranění nepůvodních druhů (zejména koček, krys, potkanů, myši) z ostrovů tak může významně prospět 95 % tamních ohrožených druhů. Přestože ostrovy zaujmají jen něco přes 5 % světové pevniny, byly v minulosti domovem více než 60 % druhů obratlovců, které od 16. století z naší planety zmizely. To je tedy jasná nápověda, kde a jakým způsobem ohrožených druhům pomoci.

Současné vyhlídky ohrožených ptačích druhů nejsou nikterak optimistické. Podle údajů BirdLife International (2000) existuje u osminy všech ptačích druhů reálné riziko, že vyhynou v následujících 100 letech. V konkrétních číslech jde o 1 186 druhů, tedy zhruba 12 % všech současných. Ještě více varující je, že 182 kriticky ohrožených druhů má pouze 50% šanci na přežití v příštích 10 letech nebo ve třech generacích, 20 % ohrožených druhů vyhyne během 20 let a 10 % zranitelných druhů v příštích 100 letech (psáno v r. 2000!).

Existují ale ještě další predikce. Fosilní zbytky indikují, že bychom mohli očekávat zhruba vyhnutí jednoho živočišného nebo rostlinného druhu každých 100 let. Ale jak z úvodní části vyplývá, 128 druhů ptáků vymřelo za 500 let, avšak 103 druhů od r. 1800. Jde tedy o 50násobné zrychlení. Ze zrychlování extinkce bude pokračovat, naznačuje i další předpověď. V r. 1994 existovalo 1 111 ohrožených druhů (o 75 méně než k počátku nového milénia) a odhadovalo se, že asi 400 druhů by mohlo zmizet v následujících 100 letech. V r. 2000 se předpokládalo, že by mělo vymřít přes 460 druhů do r. 2100 (je třeba ovšem počítat s tím, že podobné predikce se často značně liší). Mimořádné zrychlování jednoznačně potvrzují i výše uvedená nejnovější data – asi za posledních 20 let (2000–21) pravděpodobně zmizelo z naší planety dalších 54 druhů. Z toho všeho je jednoznačně patrné, že za extinkční krizi je zodpovědný člověk. Konec konců se to týká i změny klimatu,

kteřou již podle dosavadních výzkumů pocítilo přes 30 % ptačích druhů.

Abychom zakončili alespoň trochu optimisticky, je třeba zdůraznit, že se řadu ptačích druhů, jimž hrozilo vyhnutí, podařilo zachránit. Známa je např. historie bernešky havajské (*Branta sandvicensis*) z ostrova Havaj a sousedního Maui, kde asi před 200 lety žilo kolem 25 tisíc ptáků, k domorodcům naprosto důvěřivých. Když však přišli na ostrovy bílí lovci, nastal doslova masakr. Lovci je zabíjeli, nasolovali a nakládali do sudů a draze prodávali zlatokopům posedlým v té době v Americe zlatou horečkou. Ke zdecimování stavů přispěli navíc dovezení a zdivočelí psi, prasata a zavlečené nemoci domácích ptáků. V r. 1949 se na Havaji vyskytovalo pouze 20 jedinců, a protože dalších 17 bernešek žilo v zajetí, čítal stav na celém světě 37 kusů. V hodině dvanácté byla založena společnost na záchranu této nejvzácnější husy. V r. 1950 byla v přírodě odchycena dvě housata a poslána na světoznámou farmu vodních ptáků ve Slimbridge v Anglii. Obě dospěla v samice, proto k nim byl na Havaji odchycen samec a bernešky se začaly množit. I na Havaji se množení podařilo díky nadšenému ochranáři Herbertu Shipmanovi, který již v r. 1918 jako první rozeznal nebezpečí, jež druhu hrozí, a z vlastních prostředků založil malou farmu na chov a záchranu. Odtud bylo v r. 1960 vysazeno 20 mláďat zpátky do přírody, v r. 1965 k nim přibýlo ze Slimbridge 150 kusů a berneška byla zachráněna. Přesto však farma v Anglii posílala páry bernešek havajských do dalších zoologických zahrad (jsou tak k vidění i u nás), aby se předešlo nebezpečí, že by chov v jediném místě ohrozila nějaká neočekávaná epidemie.

Podobně tomu bylo s několika druhy jeřábů, z nichž nejznámější představuje záchrana jeřába amerického (*Grus americana*), u něhož v r. 1941 zbylo v přírodě pouhých 15–16 jedinců. Díky odchovům v amerických a kanadských zoologických zahradách jich v současnosti žije v přírodě několik set.

Některé druhy ale už přežívají pouze v zoologických zahradách. To je třeba případ jihoamerického papouška arý škraboškového (*Cyanopsitta spixii*), objeveného v r. 1819 ve státě Bahia v Brazílii, přičemž jeho populace byla odhadnuta na 180 jedinců. Kvůli odlesňování a zájmu chovatelů byl poslední kus ve volné přírodě spatřen v r. 2000 a tento ara je zařazen mezi druhy vyhynulé v přírodě. V zajetí se podařilo za 20 let odchovat asi 160 kusů a plánuje se navrácení 50 párů arů škraboškových do přírody.

V úvodu jsme zmínili, že dosud vyhynulé druhy ptáků pocházely hlavně z ostrovů. Předpověď do budoucna je ale zcela jiná (BirdLife International 2000): nejvíce globálně ohrožených (a tedy možná v budoucnu i vyhynulých) druhů mají Brazílie, Kolumbie, Peru, Ekvádor, Argentina (Jižní Amerika), Indonésie, Čína, Indie a Filipíny (Asie). Z evropských zemí je to pouze Rusko, ovšem i s asijskou částí.

Použitou literaturu uvádíme na webových stránce Živy.